

gestalten der twee staande heiligen, links St. Emilianus en rechts St. Anthonius abt. Aan de voeten van den laatste is de donator geknield. Boven de Madonna, in een glorie van roode cherubs en violette engelen daalt Jezus neer om haar te kronen, terwijl twee engelen toezweven om Hem te ontvangen, bij tonen van orgel en harp.

Het bestaan van vroege werken als deze zou op Ottaviano Nelli reeds de aandacht moeten vestigen, maar gewichtiger nog zijn de fresco's, welke hij te Gubbio in het koor der kerk van Sant Agostino schilderde. Zij stellen in niet minder dan vierentwintig velden, die gewelf en wanden bedekken, de gansche „vita” van St. Augustinus voor: zijn jeugd, loopbaan, bekeering, monnikschap, dood, translatie, wonderen (afb. 3).

Een volledig heiligenleven dus, in extenso gefigureerd; en wat daaruit spreekt is een rijke, veel omvattende verbeelding, die weder gepaard gaat met een oorspronkelijke behandeling der stof. Sedert Giotto te Assisi de kerkmuur met het leven van St. Franciscus verluchtte, was er in Umbrië zulk uitvoerig fresco-werk niet meer ontstaan. Doch uit Nelli's schilderijen spreekt een geheel andere geest. Deze fresco's worden gekenmerkt door gedempte, ietwat zware kleuren en door een zeker rudimentair realisme, dat pakt. De teekening is nog stroef, de samenstelling der groepen soms gedrongen, het geheel echter verraadt niet de onzekere hand van een tastend talent, maar reeds de gedegen werkwijze van een resoluut meester Tegen het front van het koor, boven den triumfboog is bovendien het Laatste Oordeel aangebracht, en in twee altaarnissen der kerk een „Madonna met heiligen en engelen” in fresco, benevens een „Madonna del Buon Soccorso”. Het laatste werk echter is in de XVIIe eeuw helaas duchtig gemoderniseerd.

Van onzen meester is ook een op naam van Gentile da Fabriano staande fresco-Madonna in de buiten Gubbio gelegen kerk van Santa Maria della Piaggiola, en te Assisi bevindt

zich van hem een goed bewaard, doch zeer weinig bekend fresco in de onderkerk van St. Franciscus. Het stelt voor de Tronende Madonna met drie heiligen. De troon van dit laatste werk, architectonisch opgebouwd zooals de Byzantijnen en Cimabue dat deden, is nog volop ouderwetsch, — en ouderwets misteekend. Nelli beheerschte de leer der perspectief nog allerminst. Alberti zou zijn baanbrekend tractaat eerst in 1435 schrijven. De gestalten echter, vooral die der drie staande heiligen, — daar de Madonna van haar zonderlingen zetel, waarop zij niet „zitten” kan, het onvermijdelijk nadeel ondervond, — zijn typische figuren van het tegelijk frank zich wenshende en onderzinking nog dervende kunstenaarschap der vroegste Renaissance. De pilasters van den troon zijn bekroond met de vier „heidensche” Kardinaaldeugden: Justitia, Temperantia, Prudentia, Fortitudo. Zij leggen mede getuigenis af van een dageraad, die staat aan te breken, en zijn daardoor, hoewel zij op zich zelf slechts een bijzaak vormen, een element van beteekenis. Dit werk moet uit de eerste tien of twintig jaren der XVe eeuw dagteekenen.

Te Foligno in de kapel van het paleis der Trinci (thans „Palazzo del Governo”) beschilderde Nelli het kruisgewelf en de wanden met uitvoerige fresco's, gedateerd: 1424 (afb. 4). Zij stellen voor de geschiedenis van de H.H. Joachim en Anna, voorts de geboorte van Christus en boven het altaar een merkwaardige kruisiging. Dit gansche werk staat, wat conceptie aangaat, beneden de fresco's te Gubbio en is vermoedelijk eerder dan deze ontstaan. De kleur echter is reeds dezelfde: gematigd en zwaar. Het geheel maakt een indruk van ontegenzeggelijk „kunnen”. Men gevoelt ook hier, dat in Nelli's werk mogelijkheden besloten liggen van meer dan hij zelf vermocht tot stand te brengen, en dit terwijl Siena — behalve dan in het werk van een eenzame als Stefano Sassetta — gedurig onvermogen verraadt. De Umbriër echter, juist doordat